

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 22. siječnja 2021.

Analiza presude velikog vijeća

Zubac protiv Hrvatske
br. zahtjeva 40160/12
nema povrede članka 6. – pravo na pošteno suđenje (pravo na pristup sudu)

Odbačajem revizije temeljem ratione valoris kriterija Vrhovni Sud Republike Hrvatske podnositeljci zahtjeva nije povrijedio pravo na pristup sudu.

Veliko vijeće Europskog suda za ljudska prava (dalje: Europski sud) 5. travnja 2018. presudilo je da podnositeljci zahtjeva nije povrijeđeno pravo na pristup sudu.

Suprug podnositeljice zahtjeva i njegov brat podnijeli su tužbu Općinskom sudu u Dubrovniku radi proglašenja ništetnim ugovora o zamjeni kuće koji je njihov otac sklopio prije svoje smrti. Tvrdili su da je ovaj ugovor potpisan pod prisilom za vrijeme rata u Hrvatskoj. Podnositeljčinog supruga najprije je zastupao odvjetnik iz Crne Gore, a kasnije je predmet preuzeo odvjetnik iz Hrvatske. Taj odvjetnik je tijekom parnice povećao vrijednost predmeta spora s 10.000 na 105.000 kuna. Općinski sud je odbio tužbu i naložio tužiteljima da tuženicima nadoknade parnični trošak u skladu s povećanom vrijednosti predmeta spora. Nakon što je Županijski sud u Dubrovniku odbio žalbu tužitelja, podnositeljčin suprug je podnio reviziju Vrhovnom sudu Republike Hrvatske. Nakon njegove smrti, podnositeljica je preuzela postupak. Vrhovni sud je odbacio reviziju navodeći da je vrijednost predmeta spora bila ispod zakonskog praga. Naime, Vrhovni sud je smatrao da je vrijednost predmeta spora bila ona vrijednost koja je naznačena u tužbi (10.000 kuna), a ne ona koja je naznačena u kasnijoj fazi postupka (105.000 kuna). S obzirom da je minimalna vrijednost predmeta spora za podnošenje revizije bila 100.000 kuna, revizija je odbačena kao nedopuštena *ratione valoris*. Vrhovni sud je obrazložio da se, prema mjerodavnom domaćem pravu, vrijednost predmeta spora mogla mijenjati najkasnije na pripremnom ročištu ili na prvom ročištu za glavnu raspravu prije upuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari. Međutim, tužitelj je povećao vrijednost predmeta spora tek u kasnijoj fazi postupka, kada više nije bilo moguće preinačiti tužbu. Ustavni sud je odbacio podnositeljčinu ustavnu tužbu.

Budući da je podnositeljica bila vezana postupovnim radnjama svojeg supruga kada je nakon njegove smrti preuzela postupak pred Vrhovnim sudom, u daljnjem tekstu će se koristiti izraz „podnositeljica zahtjeva“ u pogledu cjelokupnog domaćeg postupka.

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije, podnositeljica je pred Europskim sudom prigovarala da joj je onemogućen pristup Vrhovnom sudu Republike Hrvatske.

U [presudi](#) od 11. listopada 2016. vijeće Europskog suda je, sa četiri glasa prema tri, utvrdilo povredu članka 6. stavka 1. Konvencije, navodeći da je postupanje Vrhovnog suda u primjeni pravila koja se tiču zakonskog minimuma za podnošenje revizije predstavljalo pretjerani formalizam. Naime, prvostupanjski i drugostupanjski sud su prihvatili novo naznačenu vrijednost predmeta spora te su tužitelju naložili plaćanje sudske pristojbe i parničnih troškova po ovoj, znatno višoj vrijednosti. Čak i ako se prihvati da su niži sudovi pogriješili kada su prihvatili promjenu vrijednosti predmeta spora u kasnijoj fazi postupka, Vrhovni sud nije smio ispraviti tu pogrešku na teret podnositeljice zahtjeva. Vijeće je naglasilo da rizik bilo kakve pogreške koju počini državno tijelo mora snositi država, a ne pojedinac (podnositelj zahtjeva).

Na zahtjev zastupnice Republike Hrvatske za preispitivanjem predmeta pred velikim vijećem Europskog suda, a nakon prihvaćanja tog zahtjeva od strane Odbora od pet sudaca, predmet je raspravilo veliko vijeće suda.

Veliko vijeće Europskog suda ponovilo je da članak 6. stavak 1. Konvencije jamči svakome pravo da podnese sudu zahtjev u vezi sa svojim građanskim pravima i obavezama ([Grkokatolička župa Lupeni protiv Rumunjske](#), [VV], stavak 84.). Pravo na pristup sudu mora biti „praktično i učinkovito“, a ne „teoretsko i iluzorno“ ([Bellet protiv Francuske](#), stavak 36.). Međutim, to pravo nije apsolutno već može biti podvrgnuto ograničenjima koja ne smiju umanjiti pristup sudu na takav način ili u opsegu koji umanjuje samu bit prava. Ograničenja moraju težiti legitimnom cilju koji mora biti razmjernan upotrijebljenim sredstvima (vidi gore navedeni predmet [Grkokatolička župa Lupeni protiv Rumunjske](#), stavak 89).

Način na koji se članak 6. stavak 1. primijenjuje na žalbene i kasacijske sudove ovisi o posebnim značajkama postupka koji se vodi pred tim sudovima. Uvjeti dopuštenosti revizije mogu biti stroži od onih za redovnu žalbu ([Kozlica protiv Hrvatske](#), stavak 32.). Primjena zakonskog praga *ratione valoris* za revizije Vrhovnom sudu je legitimna i razumna postupovna pretpostavka s obzirom da se taj sud bavi samo pitanjima od posebnog značaja ([Jovanović protiv Srbije](#), stavak 48.).

U odnosu na primjenu zakonskih *ratione valoris* ograničenja pristupa višim sudovima, Europski sud je u različitoj mjeri u obzir uzimao sljedeće: (i) predvidljivost ograničenja, (ii) pitanje treba li podnositelj zahtjeva ili tužena država snositi štetne posljedice propusta počinjenih tijekom postupka i (iii) pitanje „pretjeranog formalizma“ u primjeni ograničenja ([Hasan Tunç i drugi protiv Turske](#), stavci 30. - 34.).

i) Pretpostavka da je ograničenje pristupa predvidljivo ispunjena je ako postoji koherentna domaća sudska praksa i dosljedna primjena te prakse ([Dumitru Gheorghe protiv Rumunjske](#), stavci 32. – 34.). Europski sud uzima u obzir i dostupnost mjerodavne prakse podnositelju zahtjeva te je li ga zastupao kvalificirani odvjetnik ([Henrioud protiv Francuske](#), stavak 61.).

ii) Glede drugog pitanja potrebno je prvo utvrditi je li podnositelj bio zastupan tijekom postupka i je li pokazao potrebnu revnost u poduzimanju relevantnih postupovnih radnji ([Bakowska protiv Poljske](#), stavak 54.). Zatim je potrebno utvrditi jesu li se pogreške mogle izbjeći od samog početka ([Edificaciones March Gallego S.A. protiv Španjolske](#), stavak 35.) te mogu li se pogreške većinom pripisati podnositelju ili nadležnim tijelima.

iii) U svojoj sudskoj praksi Europski sud je više puta naglasio da pretjerani formalizam može biti u suprotnosti s pravom na pristup sudu. Međutim, postoji razlika između pretjeranog formalizma i prihvatljive primjene postupovnih formalnosti. Pravo na pristup sudu je narušeno kada postupovna pravila prestanu služiti ciljevima pravne sigurnosti i pravilnog djelovanja pravosudnog sustava te počnu predstavljati prepreku za odlučivanje o osnovanosti zahtjeva ([Ešim protiv Turske](#), stavak 21.)

Primjenjujući naprijed navedena načela na ovaj predmet Europski sud je utvrdio da ograničenje pristupa Vrhovnom sudu Republike Hrvatske nije bilo rezultat nefleksibilnih postupovnih pravila. Naime, mjerodavnim domaćim pravom i praksom predviđena je mogućnost izmjene vrijednosti predmeta spora u ranijoj fazi parničnog postupka čime je omogućen pristup Vrhovnom sudu u slučaju promjene okolnosti predmeta. Osim toga, podnositeljica je mogla podnijeti izvanrednu reviziju što bi joj također omogućilo pristup Vrhovnom sudu, ali ona to nije učinila.

Glavna funkcija Vrhovnog suda, kao najvišeg suda u Hrvatskoj, je osigurati jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni. Ograničenje pristupa tom sudu postavljanjem zakonskog praga *ratione valoris* opravdano je legitimnim ciljem bavljenja Vrhovnog suda samo važnijim pitanjima. Rješavanje nepravilnosti koje su počinili niži sudovi u određivanju vrijednosti spora, također je težilo legitimnom cilju, odnosno poštivanju vladavine prava i pravilnom djelovanju pravosudnog sustava.

Prilikom ispitivanja je li sloboda procjene države u načinu primjene mjerodavnih ograničenja *ratione valoris* u ovom predmetu bila prekoračena, Europski sud uzeo je u obzir gore navedena tri kriterija te zaključio slijedeće:

i) Sudska praksa Vrhovnog suda je dosljedna i jasna po pitanju nedopuštenosti revizije kada je vrijednost predmeta spora promijenjena u kasnijoj fazi postupka. To vrijedi neovisno o tome može li se greška u postupovnim koracima pripisati nižim sudovima ili stranci u postupku. Osim toga, zakonom je predviđeno da je, u slučaju promjene vrijednosti predmeta spora, potrebno donijeti zasebnu sudsku odluku. Slijedom navedenog, bez obzira što su nižestupanjski sudovi prihvatili višu vrijednost predmeta spora u ovom slučaju (barem u kontekstu utvrđivanja potrebne sudske pristojbe), jasno je da su podnositeljica i njezin odvjetnik morali znati da se, u nedostatku posebne odluke od strane prvostupanjskog suda, naknadna izmjena vrijednosti ne može uzeti u obzir u svrhu pristupa Vrhovnom sudu.

ii) Prema mišljenju Europskog suda pogreške koje su podnositeljici onemogućile pristup Vrhovnom sudu mogle su se uglavnom i objektivno pripisati njoj samoj. Činjenica da je prvi punomoćnik, koji je naznačio neodgovarajuću vrijednost predmeta spora u tužbi, bio odvjetnik iz Crne Gore, a ne iz Hrvatske, bilo je isključivo pitanje podnositeljičinog slobodnog izbora punomoćnika. Jasno je da je mogla uzeti hrvatskog odvjetnika, što je kasnije i učinila. Nadalje, podnositeljica je imala mogućnost odrediti vrijednost predmeta spora u iznosu koji nije nužno odgovarao tržišnoj vrijednosti nekretnine, stoga se ne može pridati nikakva važnost tvrdnji podnositeljice da je razlika između vrijednosti navedene u tužbi i stvarne vrijednosti predmetne nekretnine bila nerazmjerna. Također, podnositeljica je mogla mijenjati vrijednost predmeta spora, koja je prvotno naznačena u tužbi, do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari, ali to nije učinila iako ju je u tom trenutku zastupao hrvatski odvjetnik. Postupovni propust podnositeljice nije mogao biti opravdan kasnijim propustom dvaju nižih sudova jer bi to bilo u suprotnosti s načelom vladavine prava i zahtjevom savjesnog i pravilnog vođenja postupka i pažljive primjene mjerodavnih postupovnih pravila.

Na kraju, podnositeljica nije mogla imati ikakva legitimna očekivanja koja proizlaze iz povećanih sudskih pristojbi koje je platila samo kao posljedicu vlastitog postupanja i čiji je povrat mogla zatražiti, ali nije iskoristila tu mogućnost.

iii) Glede kriterija pretjeranog formalizma, Europski sud je utvrdio da Vrhovni sud nije trebao biti vezan pogreškama nižih sudova prilikom odlučivanja hoće li nekome omogućiti pristup. U nedostatku bilo kakvog razloga koji bi doveo u pitanje zakonom utvrđeni postupovni okvir o načinu na koji se mora naznačiti vrijednost predmeta spora, ne može se reći da je primjena obveznih zakonskih odredbi predstavljala pretjerani formalizam. Naprotiv, odlukom Vrhovnog suda osigurana je pravna sigurnost i pravilno djelovanje pravosudnog sustava. Vrhovni sud je na taj način ponovno uspostavio vladavinu prava nakon postupovnog propusta podnositeljice i dva nižestupanjska suda o pitanju koje utječe na njegovu nadležnost. Budući da je vladavina prava temeljno načelo demokratske države i Konvencije, ne može se očekivati da će Vrhovni sud ignorirati ili zanemariti očite postupovne nepravilnosti. Slijedom navedenog, nije bilo nerazmjernog ograničenja prava podnositelja na pristup sudu niti prekoračenja slobode procjene domaćeg suda. Stoga nije došlo povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2020. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava